

Aan: College
Van: secretaris
Betreft: EASAC-artikel inzake neonicotinoïden

1. Inleiding

April 2015 heeft een expert groep van EASAC een artikel uitgebracht onder de titel "Ecosystem services, agriculture and neonicotinoids". De EASAC is een samenwerkingsverband van de Europese Academies van Wetenschappen en heeft tot doel "...to provide independent, expert, evidence-based advice about the scientific aspects of public policy to those who make or influence policy within the European institutions." In 2013 heeft de Chief Scientific Adviser to the President of the European Commission de EASAC gevraagd "... if it could contribute to the debate (on neonicotinoids)". Op dit moment is de status van het stuk voor ons onduidelijk. Het is de taak van EFSA om, al of niet gevraagd door DG Santé (vh DG Sanco), wetenschappelijk advies op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen te geven, wat de status is van het EASAC-advies is niet bekend.

Het advies van EASAC bestrijkt een groot gebied van, zoals ze dat noemen, "ecosystem services". Het rapport beoordeelt de in 2012 door de EFSA gebruikte wetenschappelijke adviezen plus zo'n 100 artikelen die nadien zijn verschenen. De EFSA opinie uit 2012 heeft de Commissie er toe gebracht alle toelatingen die gebruikt worden op bloeiende gewassen of gewassen die in bloei kunnen komen in te trekken. De EASAC spreekt zich niet uit over de vraag of de intrekingsbesluiten het beoogde effect gehad hebben, maar pleit wel voor voortzetting van dit "moratorium". De EASAC spreekt de hoop uit "...that its analysis will help policy-makers address the broader issues and not remain restricted to the narrow issue of effects on managed honey bees. We will be gratified if this report can support EU institutions and the European Parliament in developing future science-based policy in these areas."

Voor het Ctgb is dit rapport, zoals alle nieuwe inzichten in de effecten van gewasbeschermingsmiddelen, aanleiding om te bezien of toelatingen moeten worden herzien. Bayer, één van de fabrikanten van neonicotinoïden heeft ons laten weten dat het artikel geen nieuwe inzichten bevat en geen grond is om maatregelen te nemen zonder hiervoor de benodigde analyse te leveren. De persreactie van Bayer is overigens zeer negatief over het rapport en verwijt de EASAC vooral artikelen op te nemen van tegenstanders van neonicotinoïden. De andere toelatinghouders hebben tot op heden nog niet gereageerd. De staatssecretaris heeft ons formeel gevraagd de toelatingen te herbeoordelen.

2. Redeneerlijn inhoudelijk

Het Ctgb is bevoegd om op grond van art 44 Vo en artikel 71 Vo (noodmaatregel) maatregelen te treffen indien toelatingen niet meer voldoen aan de vereisten van de Verordening. Intrekken van toelatingen of het opleggen van (verdere) mitigerende maatregelen kan indien op basis van nieuwe informatie de risico's onaanvaardbaar groot blijken te zijn. De bewijslast ligt bij het Ctgb en de toelatinghouder krijgt in die procedure de gelegenheid aan te tonen dat het middel wél voldoet.

Op basis van een quick scan van het rapport lijkt het er op dat er geen nieuwe gegevens worden aangeleverd, maar dat er diverse op zichzelf bekende effecten worden beschreven. Deze effecten kunnen worden onderverdeeld in 1e orde effecten (een direct effect op organismen van blootstelling aan neonicotinoïden) en 2^e orde effecten (effecten op ecosysteem waar neonicotinoïden mogelijk ten dele aan bijdragen).

De in het rapport genoemde 1^e orde effecten zijn onder andere:

1. Sublethale effecten, leidend tot conditieverlies, verlies van oriëntatievermogen en dergelijke
2. Effecten op andere bijen en hommels dan de honingbij;
3. Sublethale effecten op andere arthropoden, zoals roofmijten, verlenging van de hersteltijd;
4. Effecten van combinaties van gewasbeschermingsmiddelen

Deze effecten gaan deels onderdeel uitmaken van de nieuwe bijenguidance. De nieuwe guidance bevat enkele modellen, maar in veel gevallen zullen hogere tierstudies noodzakelijk zijn. De EFSA-stofbeoordelingen zullen met deze effecten rekening houden. Mogelijk zal dit leiden tot het vaststellen van datagaps en de vraag is of deze datagaps wel of niet prohibitief zullen zijn bij de renewals van de middelen.

De 2^e orde effecten zijn onder andere:

1. Effecten op het ecosysteem als geheel, bv door vermindering van het aantal insecten (vgl het Nature artikel);
2. Effecten op bv regenwormen, deze vermijden de strooisellaag waar neo's inzitten zodat de compostering afneemt.

Deze effecten maken onderdeel uit van het bredere effect van landbouw op het ecosysteem en behoren feitelijk tot het politieke domein.

Voor het Ctgb zijn naar alle waarschijnlijkheid de 1^e orde effecten relevant en de vraag is bij ieder effect:

- Is het risico met redelijke zekerheid aanwezig?
- Is het een groot risico?

Het antwoord op deze twee vragen is bepalend voor de conclusie of een formele herbeoordeling moet worden gestart.

Worden de toelatingen inderdaad onderwerp van een herbeoordeling dan komt daarna de afweging aan de orde of de toelatingen moeten worden beperkt of ingetrokken.

3. Procedure en tijdpad

Het rapport zal langs bovenstaande lijnen worden beoordeeld. In de mei-vergadering is een eerste opzet beschikbaar en het definitieve standpunt zal in de juni-vergadering worden besproken.

Het besluit van het College zal, op basis van een door het College vast te stellen beoordeling, twee onderdelen bevatten:

- Een besluit om al of niet over te gaan tot een formele art 44 (of art 71) herbeoordeling;
- Een advies aan de staatssecretaris:
 - Stappen richting EC
 - Inhoudelijke onderbouwing van het adviesverzoek aan EFSA

Een Nederlands Ctgb standpunt inzake een herbeoordeling kan in theorie met voorbijgaan van de opvattingen van andere lidstaten worden genomen. De Europese Commissie zal deze maatregel dan (moeten) beoordelen en besluiten de maatregel over te nemen of te herzien. Dit betekent dat de opvattingen van andere lidstaten relevant zijn. Op basis van de beperkte kennis van nu lijkt het er op dat het rapport in andere lidstaten niet tot grote verontrusting heeft geleid.

De staatssecretaris van I&M heeft het RIVM gevraagd een beoordeling van het rapport op te stellen. Het advies van het RIVM zal met het Ctgb worden afgestemd. Voorlopig ziet het er naar uit dat het RIVM het rapport niet als erg verontrustend beschouwt.

Het kan nuttig zijn om de lijn van het Ctgb nog met enkele ter zake deskundigen in juni door te nemen.